

MEHANIZAM ZA PRIGOVORE

SG/E/2021/07

AUTOPUT BANJA LUKA – DOBOJ (BOSNA I HERCEGOVINA)

IZVJEŠTAJ O POČETNOJ PROCJENI

3. AVGUST 2022.

AUTOPUT BANJA LUKA – DOBOJ

Izvještaj o početnoj procjeni

Povjerljiv prigovor

Ne

Eksterna distribucija

Podnosilac prigovora

Interna distribucija

Upravni odbor
Generalni sekretar
Generalni inspektor
Relevantne službe EIB

Odricanje od odgovornosti

Ovaj izvještaj se zasniva na informacijama koje su Mehanizmu za prigovore Grupacije EIB bile dostupne do 10. juna 2022. godine.

U slučaju neslaganja između verzija na različitim jezicima, mjerodavna je verzija na engleskom jeziku.

Mehanizam za prigovore Grupacije EIB

Mehanizam za prigovore Grupacije EIB je sredstvo koje omogućava rješavanje sporova u slučaju da neki pojedinac smatra da je Evropska investiciona banka (EIB) učinila nešto pogrešno, tj. ako smatra da je Grupacija EIB nepravilno postupila. Mehanizam za prigovore nije mehanizam pravnog izvršenja i neće nadomjestiti presudu nadležnih pravosudnih organa.

Pod nepravilnim postupanjem podrazumijevaju se loši ili neuspješni postupci. To se dešava kada EIB ne postupi u skladu sa pravilom ili načelom koje je za nju obavezujuće, uključujući njene sopstvene politike, standarde i procedure. Koncept nepravilnog postupanja obuhvata slučajeve kada EIB ne poštuje ljudska prava, važeće pravo ili načela dobre uprave. Nepravilno postupanje se može odnositi na odluke, radnje ili propuste Grupacije EIB. To može uključivati uticaj projekata i poslovanja EIB na životnu sredinu ili društvo.

Jedan od glavnih ciljeva Mehanizma za prigovore Grupacije EIB jeste da obezbijedi pravo na saslušanje i pravo na prigovor. Za više informacija o Mehanizmu za prigovore Grupacije EIB, posjetite: <https://www.eib.org/en/about/accountability/complaints/index.htm>.

Izveštaj o početnoj procjeni

Početna procjena je načelno usmjerena na¹:

- pojašnjenje problema na koje je ukazao podnosilac prigovora, radi boljeg razumijevanja pozicije podnosioca prigovora, kao i stavova drugih zainteresovanih strana u projektu (nosioca projekta, nacionalnih organa, itd.);
- razumijevanje opravdanosti iznijetih problema;
- procjenu da li bi i kako zainteresovane strane u projektu (npr. podnosilac prigovora, relevantne službe Grupacije EIB i nosilac projekta) mogli tražiti rješenje problema koji su predmet prigovora;
- utvrđivanje da li je neophodno i/ili moguće da EIB-MP obavi dodatne poslove (istraga, preispitivanje usklađenosti ili medijacija između strana) kako bi se preispitali navodi odnosno riješili problemi na koje je podnosilac prigovora ukazao.

¹ Kako je navedeno u [POSTUPCI PRITUŽBENOG MEHANIZMA GRUPACIJE EIB](#), Tačka 2.2.1.

SADRŽAJ

Sažet pregled	1
1 Osnovni podaci.....	2
1.1 Predmet prigovora.....	2
1.2 Prigovor	2
2 Obavljeni poslovi	4
3 Dalji koraci.....	6

GLOSAR

BiH	Bosna i Hercegovina
EBRD	Evropska banka za obnovu i razvoj
EIB	Evropska investiciona banka
EIB-MP	Odjeljenje Mehanizam za prigovore Grupacije EIB
EUR	evro
LARP	Plan nabavke zemljišta i preseljenja
Projekat	Autoput Banja Luka – Dobož
Nosilac projekta	JP Autoputevi Republike Srpske
RS	Republika Srpska
SEP	Plan uključivanja zainteresovanih strana

SAŽET PREGLED

Izvještaj se odnosi na šest prigovora u vezi sa projektom Autoput Banja Luka – Doboj u Republici Srpskoj (RS), Bosna i Hercegovina (BiH). EIB je finansirala izgradnju zapadne dionice autoputa, tj. 35,3 km dugu dionicu između Banje Luke (Mahovljanske petlje) i Prnjavora (projekat). Projekat je završen i u upotrebi od oktobra 2018. godine.

Podnosioci prigovora navode:

- i. Propust u rješavanju i ublažavanju uticaja na životnu sredinu na području projekta.
- ii. Nedostatak odgovarajućeg postupka preseljenja.
- iii. Propust u rješavanju i ublažavanju posljedica po zdravlje i bezbjednost lokalne zajednice na području projekta.
- iv. Nedostatak odgovarajuće javne rasprave i učešća javnosti u pripremi projekta.

U pogledu drugog navoda koji se odnosi na nedostatak odgovarajućeg postupka preseljenja, prema saznanju EIB-MP, ovo pitanje je obuhvaćeno u okviru korektivnih mjera koje treba da preduzmu službe EIB da bi se sprovele preporuke EIB-MP u slučaju SG/E/2019/03 (vidjeti [Izvještaj o zaključcima](#)). EIB-MP trenutno prati sprovođenje svojih preporuka, uključujući i s obzirom na probleme iznijete u ovom prigovoru. Shodno tome, ovaj aspekt prigovora neće dalje ispitivati u okviru slučaja SG/E/2021/07.

Na osnovu svoje početne procjene, EIB-MP će sprovesti preispitivanje usklađenosti povodom preostala tri navoda.

1 OSNOVNI PODACI

1.1 Predmet prigovora

- 1.1.1 Projekat Autoput Banja Luka – Doboj odnosi se na izgradnju autoputa između Banje Luke i Doboja u Republici Srpskoj (RS), Bosna i Hercegovina (BiH). EIB je finansirala izgradnju zapadne dionice autoputa, tj. 35,3 km dugu dionicu između Banje Luke (Mahovljanske petlje) i Prnjavora (u daljem tekstu: projekat). Projekat je završen i u upotrebi od oktobra 2018. godine². Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) finansirala je istočnu dionicu autoputa, između Prnjavora i Doboja (do petlje Johovac), koja je takođe završena.
- 1.1.2 Projekat sprovodi JP Autoputevi Republike Srpske, javno preduzeće za autoputeve RS (nosilac projekta). Kredit EIB za projekat odobrio je Savjet direktora EIB, 4. juna 2013. godine. Ugovor o finansiranju za projekat potpisan je 16. decembra 2013. godine. Ukupni troškovi projekta iznosili su 565 miliona evra, od čega je 207 miliona evra finansirano iz kredita EIB.

1.2 Prigovor

- 1.2.1 Od februara do marta 2021. godine, Mehanizam za prigovore Grupacije EIB (EIB-MP) primio je šest prigovora od zastupnika lokalne zajednice i pojedinaca koji žive uz projekat. Na osnovu prigovora, kako je potkrijepljeno informacijama razmijenjenim na sastancima navedenim u tački 2.2. ovog Izvještaja, podnosioci prigovora su naveli:
- 1.2.2 **Propust u rješavanju i ublažavanju uticaja na životnu sredinu na području projekta.** Podnosioci prigovora naveli su *negativan ekološki uticaj na rijeku Crkvena i Sobanjsku rijeku*. Prema njima, preusmjeravanje rijeke Crkvena uticalo je na redovan tok vode iz Sobanjske rijeke, koja je pritoka rijeke Crkvena. Naveli su da kada pada kiša, voda iz Sobanjske rijeke traži put nazad do isušenog korita i stoga stvara močvaru. Tvrde da je voda močvare prljava i da je postala opasnost po zdravlje. Naveli su i da je preusmjeravanje rijeke uticalo na lokalnu floru i faunu.
- 1.2.3 Podnosioci prigovora su naveli da se, zbog naslaga zemlje iskopane nakon izgradnje autoputa, voda u hrastovoj šumi ne odvodi na odgovarajući način i da su se formirale neke močvare.
- 1.2.4 U februaru 2022. godine, podnosioci prigovora su obavijestili EIB-MP da je stvaranje kanala do rijeke Crkvena u Hrvaćanima dovelo i do blokade odvodne cijevi koju su ljudi koristili za prelazak da bi došli do sela (vidjeti tačku 1.2.11). Izvođač radova je, 2021. godine, izlio nešto betona na dijelu kanala koji prolazi paralelno sa odvodnom cijevi. Podnosioci prigovora su očekivali da će se izgraditi mali most ili naći neko drugo rješenje kako bi ljudi mogli da nastave da tamo prelaze. Međutim, podnosioci prigovora su naveli da ništa nije preduzeto da se ta situacija riješi i da je, nakon iskopavanja kanala i izmještanja toka rijeke, korito ostalo napušteno i bez nadzora. Podnosioci prigovora tvrde da se šire neprijatni mirisi i emituje ugljen-monoksid.
- 1.2.5 **Nedostatak odgovarajućeg postupka preseljenja.** Podnosioci prigovora navode *negativne uticaje na njihovu egzistenciju* zbog izgradnje autoputa. Nekoliko podnosilaca prigovora navodi da je projekat podijelio njihovo imanje na dva dijela i da su zbog toga bili prisiljeni da smanje broj grla koja uzgajaju i da uzmu u zakup dodatno zemljište. Drugi podnosilac prigovora je naveo da ga je podjela njegovog imanja primorala da zatvori svoje preduzeće koje se bavilo poljoprivrednom proizvodnjom i da trenutno živi samo od davanja svog zemljišta u zakup, jer nije imao drugog načina da preživi. Drugi podnosilac prigovora je naveo da vodenica koja se nalazi na njegovom imanju nema vode zbog preusmjeravanja rijeke Crkvena, što utiče na njegovu egzistenciju. Nekoliko podnosilaca prigovora je navelo da ih štetne emisije i prašina koji se šire sa autoputa spriječavaju da uzgajaju zdravu hranu ili da izvode stoku na ispašu u

² Za više informacija o projektu, pogledajte <https://www.eib.org/en/projects/pipelines/all/20110622>

Mehanizam za prigovore Grupacije EIB – Izvještaj o početnoj procjeni

tom području. Takođe su se žalili na buku sa autoputa, navodeći da u tom području nema zvučnih barijera za zaštitu od autoputa. Podnosioci prigovora čija egzistencija zavisi od zemljoradnje na sopstvenom zemljištu i stočarstva naveli su da prašina i emisije sa autoputa čine tlo neplodnim. Štaviše, da su životinje uznemirene i da stoga ne mogu da proizvode punim kapacitetom.

- 1.2.6 Podnosioci prigovora su napomenuli i da ima postupaka eksproprijacije koji nisu okončani. U jednom slučaju, nosilac projekta je navodno izvršio eksproprijaciju samo dijela zemljišta za koju je ugovorena naknada.
- 1.2.7 Nekoliko podnosilaca prigovora je navelo da je zemljište na kojem je izgrađena petlja u Drugovićima, opština Laktaši, još uvijek u privatnom vlasništvu. Takođe su naveli da nosilac projekta nije imao vlasništvo nad zemljištem nekih od podnosilaca prigovora, koje je u nekoliko navrata nezakonito koristio.
- 1.2.8 Pored toga, podnosioci prigovora su naveli da u nekim slučajevima nije bilo naknade za eksproprijaciju njihovog zemljišta.
- 1.2.9 Podnosioci prigovora su dodali da su u nekim slučajevima podjela njihovih imanja i nedostatak pristupnog puta učinili dijelove njihovih imanja neupotrebljivim.
- 1.2.10 Jedan od podnosilaca prigovora je objasnio da više ne može da koristi vodu iz rijeke Crkvena za svoju stoku u sušnim periodima. Drugi podnosilac prigovora izrazio je nezadovoljstvo zbog nepostojanja pristupnog puta, jer više nema pristup svojoj šumi.
- 1.2.11 Konačno, podnosioci prigovora tvrde da mještani naselja Hrvaćani nemaju pristup komunalnim uslugama. Naveli su da zbog podjele sela to naselje ima ograničen pristup. Mještani koji nemaju vozila moraju da prolaze kroz odvodnu cijev ispod autoputa da bi došli do centra sela gdje se nalaze glavne službe.
- 1.2.12 **Propust u rješavanju i ublažavanju posljedica po zdravlje i bezbjednost lokalne zajednice na području projekta.** Podnosioci prigovora su naveli neodgovarajuće upravljanje otpadom. Naveli su da je nosilac projekta za sobom ostavio otvorene šahte, naslage zemlje i materijala, kao i otpadni materijal. Takođe su naglasili da su mostovi ostali bez ograda.
- 1.2.13 Konačno, neki podnosioci prigovora su naveli da ih plavljenje izlaznog puta sa njihovih imanja onemogućava da izađu iz kuće. Naveli su da kada dva–tri dana pada kiša, nivo vode se podigne i privremeni put napravljen od tucanika nestane. Neki podnosioci prigovora žale se i na plavljenje njihovih imanja. Jedan podnosilac prigovora imao je poplavu u tri odvojena navrata, što je dovelo do ozbiljne štete na kući i štali; osim toga, naveo je da se sitna stoka i živina podavila i da su kukuruz i brašno koje je bio pripremio za prodaju oštećeni.
- 1.2.14 **Nedostatak odgovarajuće javne rasprave i učešća javnosti.** Podnosioci prigovora su naveli da ih nosilac projekta od 2009. godine, kada su dobili obavještenje o eksproprijaciji njihovog zemljišta, nije konsultovao niti obavještavao o projektu. Takođe su naveli da su se Uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove u Laktašima i nosilac projekta oglušili na njihove pozive i pisma. Nekoliko podnosilaca prigovora je navelo da jedanaest godina nisu dobijali nikakva obavještenja o autoputu.

2 OBAVLJENI POSLOVI

- 2.1 Tačka 4.2.1. Politike Mehanizma za prigovore Grupacije EIB (Politike)³ i tačka 2.1.3. Procedura Mehanizma za prigovore Grupacije EIB (Procedura)⁴ obavezuju EIB-MP da izvrši početnu procjenu prigovora. Cilj početne procjene jeste da se razjasne problemi na koje je ukazao podnosilac prigovora, da se razumije pozicija podnosioca prigovora i validnost iznetih problema, kao i da se utvrdi da li je neophodno i/ili moguće da EIB-MP obavi dodatne poslove kako bi se preispitali navodi odnosno riješili problemi na koje je podnosilac prigovora ukazao⁵. Dodatni poslovi mogu uključivati preispitivanje usklađenosti ili postupak kolaborativnog rješavanja (npr. medijaciju). Ovaj izvještaj sadrži rezultate početne procjene EIB-MP.
- 2.2 Prema tački 2.2.2. Procedura, tokom početne procjene, odjeljenje EIB-MP je: (i) održalo početni sastanak sa službama EIB; (ii) održalo sastanak sa nosiocem projekta; (iii) stupilo u vezu sa podnosiocima prigovora uz podršku usmenog prevodioca; (iv) preispitalo projektnu dokumentaciju EIB; (v) preispitalo dokumente koje su dostavili podnosioci prigovora; (vi) preispitalo sopstvenu dokumentaciju o datom projektu⁶.
- 2.3 U kontekstu svoje početne procjene, EIB-MP je izvršio preliminarno preispitivanje problema iznijetih u prigovorima, informacija koje je dostavio nosilac projekta ili koje je prikupio EIB-MP u okviru ove i/ili ranijih istraga o ovom projektu.
- 2.4 Međutim, zbog pandemije kovida-19, za vrijeme faze početne procjene tim EIB-MP nije mogao da otputuje na lice mjesta.
- 2.5 U skladu sa tačkom 2.2.5. Procedura MP, EIB-MP je identifikovao zainteresovane strane koje bi mogle da se uključe u formalni postupak kolaborativnog rješavanja. Međutim, podnosioci prigovora, od kojih su neki učestvovali u prethodnim formalnim postupcima kolaborativnog rješavanja (u kontekstu prigovora [SG/E/2019/06](#)), nisu izrazili spremnost da učestvuju u takvom postupku.
- 2.6 Regulatorni okvir koji je relevantan za ovaj slučaj obuhvata:
- politike, procedure i standarde EIB, kao što su Izjava EIB o ekološkim i socijalnim načelima i standardima i odgovarajući Priručnik iz 2010. godine. Pored standarda EIB koji se primjenjuju na ovaj slučaj, EIB-MP uzima u obzir i relevantne smjernice o nevoljnom preseljenju, smjernice o bezbjednosti i zdravlju na radu i u lokalnoj zajednici, kao i smjernice o javnim raspravama i učešću javnosti u pripremi projekta; i
 - pravne propise RS.

³ Može se naći na: [POLITIKA PRITUŽBENOG MEHANIZMA GRUPACIJE EIB](#).

⁴ Može se naći na: [POSTUPCI PRITUŽBENOG MEHANIZMA GRUPACIJE EIB](#).

⁵ [POSTUPCI PRITUŽBENOG MEHANIZMA GRUPACIJE EIB](#), Tačka 2.2.1.

⁶ [Izvještaj o zaključcima SG/E/2016/24](#); [Izvještaj o početnoj procjeni SG/E/2019/03](#); [Izvještaj o zaključcima SG/E/2019/03](#); [Izvještaj o početnoj procjeni SG/E/2019/06](#); [Izvještaj o rješavanju spora SG/E/2019/06](#); [Završno pismo SG/F/2019/03](#).

Mehanizam za prigovore Grupacije EIB – Izvještaj o početnoj procjeni

- 2.7 Na osnovu svoje početne procjene, EIB-MP je izneo sljedeća zapažanja: U pogledu navoda u vezi sa životnom sredinom, EIB-MP je naveo da je EIB u svojoj procjeni zaključila da je uticaj projekta na životnu sredinu bio ograničen i da u blizini projekta nema zaštićenih područja. Iako je 2019. godine⁷ EIB-MP zaključio da je EIB na odgovarajući način sprovedla svoju procjenu, isplatu i monitoring u vezi sa pitanjima iz oblasti zaštite životne sredine, novi prigovor u vezi sa poplavama na području projekta ukazuje da se situacija u međuvremenu možda promijenila. U međuvremenu, nosilac projekta je obavijestio EIB-MP da 2021. godine nije primio nikakve pritužbe u vezi sa poplavama ili bukom i da u Hrvacanima uopšte nije bilo poplava.
- 2.8 U vezi sa navodom o zdravlju i bezbjednosti lokalne zajednice, standardi EIB nalažu da nosilac projekta mora izbjeći ili minimizirati rizike od štetnog uticaja na bezbjednost lokalnog stanovništva koje projektne aktivnosti mogu izazvati. Pored toga, standardi EIB nalažu da se EIB mora starati o tome da društveni aspekti projekta, kao što su zdravlje i bezbjednost lokalne zajednice, budu integrisani u projekat⁸.
- 2.9 EIB-MP konstatuje da veb sajt nosioca projekta⁹ sadrži informacije o projektu. Međutim, te informacije nisu dovoljne da bi EIB-MP formirao svoje obrazloženo mišljenje o navodima podnosioca prigovora.
- 2.10 Kada je riječ o navodima o nevoljnom preseljenju, EIB-MP se time bavio u okviru svoje istrage u drugom slučaju (SG/E/2019/03). U toj istrazi, EIB-MP je ustanovio da je EIB u svoj ugovor o finansiranju uvrstila uslov za isplatu, i to – da treba izraditi Plan nabavke zemljišta i preseljenja (LARP), ako se to pokaže neophodnim nakon što izvođački projekat postane dostupan. EIB-MP je ustanovio da nije bilo dokaza da je to na odgovarajući način ispraćeno. U relevantnom izvještaju o zaključcima (dostupnom [ovdje](#)), EIB-MP je preporučio da EIB treba:
- i. da zatraži od nosioca projekta da, u roku od tri mjeseca od zatvaranja slučaja, izradi LARP za preostale slučajeve eksproprijacije, i
 - ii. da nadzire sprovođenje LARP-a do okončanja preostalih slučajeva eksproprijacije.
- 2.11 Konačno, u pogledu navoda koji se odnosi na konsultovanje i uključivanje zainteresovanih strana, EIB-MP je naveo da je nosilac projekta 2011. godine pripremio Plan uključivanja zainteresovanih strana (SEP)¹⁰. U SEP-u je navedeno i da će se sve žalbe evidentirati, njihov prijem potvrditi i da će se na sve njih odgovoriti. Nosilac projekta će pratiti kako izvođači postupaju po žalbama i obezbijediti da one budu pravilno riješene. Iz preispitivanja koje je sproveo EIB-MP proizlazi da niko od podnosioca prigovora nije podnio žalbu žalbenom mehanizmu projekta.
- 2.12 U SEP-u je navedeno i da, s obzirom da je Studija uticaja na životnu sredinu urađena i odobrena za cijeli koridor Banja Luka – Doboj, i da, kako bi se za Dionicu 1 slijedio isti pristup kao za Dionicu 2, treba primijeniti iste procedure (tj. procedure EBRD). Nosilac projekta je obavijestio EIB-MP da je upoznat sa standardima EIB jer su oni slični zahtjevima EBRD. Naveo je da nema namjensko osoblje za pitanja zaštite životne sredine i socijalna pitanja. Konačno, naglasio je da je Uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove u Laktašima nadležni organ za saradnju sa zainteresovanim stranama.

⁷ [Izvještaj o zaključcima SG/E/2016/24](#), stav 5.3.3.

⁸ Smjernica 4 iz Praktičnog priručnika EIB iz oblasti životne sredine i socijalnih pitanja, verzija iz 2010. godine

⁹ Verzija na engleskom jeziku "[9th January](#)" motorway, Banja Luka – Doboj | [Autoputevi RS \(autoputevirs.com\)](#); Verzija na srpskom jeziku [Autoput „9. januar”, Banja Luka – Doboj | Autoputevi RS \(autoputevirs.com\)](#).

¹⁰ Odjeljak 1. SEP za autoput Banja Luka – Doboj: Dionica 1: Banja Luka – Prnjavor.

3 DALJI KORACI

Tabela – Obim istrage

i. Propust u rješavanju i ublažavanju uticaja na životnu sredinu na području projektaii. Propust u rješavanju i ublažavanju posljedica po zdravlje i bezbjednost lokalne zajednice na području projektaiii. Nedostatak odgovarajuće javne rasprave i učešća javnosti u pripremi projekta

- 3.1 Tri navoda navedena u tabeli „Obim istrage”, na osnovu informacija dostupnih u fazi početne procjene, iziskuju dalju istragu. EIB-MP konstatuje da su podnosioci prigovora odlučili da ne učestvuju u formalnom postupku kolaborativnog rješavanja. Pored toga, velik je broj neslaganja između informacija koje su dostavili podnosioci prigovora i onih koje je dostavio nosilac projekta. Na osnovu navedenog, EIB-MP je odlučio da sprovede preispitivanje usklađenosti, uzimajući u obzir moguća preklapanja sa slučajem SG/E/2019/06¹¹. O rezultatima preispitivanja usklađenosti podnosioci prigovora će biti obaviješteni Izvještajem o zaključcima EIB-MP u skladu sa tačkom 2.4.6. Procedura EIB-MP¹².
- 3.2 U pogledu navoda o nevoljnom preseljenju, prema saznanju EIB-MP ovo pitanje je obuhvaćeno u okviru korektivnih mjera koje treba da preduzmu službe EIB da bi se sprovele preporuke EIB-MP u slučaju SG/E/2019/03 (vidjeti [Izvještaj o zaključcima](#)). EIB-MP trenutno prati sprovođenje svojih preporuka, uključujući i s obzirom na probleme iznijete u ovom prigovoru. Shodno tome, ovaj aspekt prigovora neće dalje ispitivati u okviru slučaja SG/E/2021/07.

Mehanizam za prigovore

¹¹ Na primjer, vidjeti tačku 1.2.12. ovog izvještaja i tačku 1.5. [Izvještaj o početnoj procjeni SG/E/2019/06](#).

¹² [POSTUPCI PRITUŽBENOG MEHANIZMA GRUPACIJE EIB](#), Tačka 2.4.6.